

ILMIY ADABIYOTLARDA KOREYS OILASINING O'RGANILISHI

Ilmiy rahbar : Raxmonova Mubarro Tolibovna

Samarqand davlat chet tillari instituti o'qituvchisi

tolibovna.m.r.1991@gmail.com

Muhammadsodiqova Shahnoza Qahramon qizi

Samarqand davlat chet tillari instituti, "Sharq tillari" fakulteti

koreys tili yo'nalishi 4-kurs talabasi

Annotatsiya

Mazkur maqolada koreys oilasi va uning ilmiy adabiyotlarda o'rganilishining asosiy yo'nalishlari tahlil qilinadi. Koreys oilasi madaniyati va ijtimoiy tuzilmalarining tarixiy rivoji, nazariy asoslari, zamonaviy tadqiqotlar va empirik tajribalar asosida yoritiladi. Maqolada asosiy ilmiy manbalar, koreys va xalqaro olimlarning nazariyasi, shuningdek, oila institutining o'zgarishi va zamonaviy muammolari chuqur tahlil qilinadi. Natijada, koreys oilasini o'rganishning dolzarb masalalari va kelajak tadqiqotlar uchun tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar: koreys oilasi, oilaviy tizim, madaniy o'zgarish, empirik tadqiqot

Abstract

This article analyzes the main directions in the study of the Korean family within scientific literature. The historical evolution, theoretical foundations, and empirical studies of Korean family culture and social structures are covered. The article provides a thorough analysis of key academic sources, theories by Korean and international scholars, and examines the transformation and contemporary challenges of the family institution. As a result, pressing issues in Korean family research and recommendations for future studies are outlined.

Keywords: Korean family, family system, cultural change, empirical research

Аннотация

В данной статье анализируются основные направления изучения корейской семьи в научной литературе. Освещаются историческое развитие, теоретические основы и эмпирические исследования культуры и социальных структур корейской семьи. Представлен подробный анализ ключевых научных источников, теорий корейских и зарубежных ученых, а также рассмотрены трансформации и современные проблемы семейного института. В результате определены актуальные вопросы исследований корейской семьи и даны рекомендации для будущих исследований.

Ключевые слова: корейская семья, семейная система, культурные изменения, эмпирические исследования

Kirish

Koreys oilasi ilmiy adabiyotlarda doimiy ravishda dolzarb mavzulardan biri bo'lib kelmoqda. So'nggi o'n yilliklarda Koreya Respublikasida va umuman Sharqiy Osiyo mintaqasida ijtimoiy-madaniy o'zgarishlar, iqtisodiy rivojlanish va globalizatsiya jarayonlari koreys oila institutiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Mazkur maqolada koreys oilasining tarixiy ildizlari, nazariy asoslari, zamonaviy rivojlanish tendensiyalari va ilmiy adabiyotlarda yoritilishi keng qamrovda tahlil qilinadi. Oila, jamiyatning eng muhim ijtimoiy instituti sifatida, milliy o'ziga xoslik va madaniy merosni saqlash, avlodlararo aloqalarni rivojlantirish hamda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Shu sababli, koreys oilasi va uning o'zgarishlari, ilmiy doiralarda keng muhokama qilinib, turli nazariy va empirik tadqiqotlar orqali o'rganilmoqda. Ushbu maqolada, koreys oilasini o'rganishda qo'llanilgan asosiy nazariy yondashuvlar, tarixiy va zamonaviy tadqiqotlar, milliy va xalqaro olimlarning hissasi, shuningdek, empirik tadqiqotlarning natijalari va

ularning amaliy ahamiyati tahlil qilinadi. Maqolaning asosiy maqsadi — koreys oilasining ilmiy adabiyotlarda qanday yoritilishini, mavjud yondashuvlar va bahs-munozaralar asosida chuqur oʻrganish, shuningdek, kelgusidagi tadqiqotlar uchun tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Adabiyotlar tahlili

Koreys oilasining ilmiy adabiyotlarda oʻrganilishi, avvalo, nazariy va konseptual asoslarni shakllantirishdan boshlanadi. Oila tushunchasining sotsiologik va antropologik talqinlari, koreys oilasining tarixiy shakllanishi va zamonaviy transformatsiyasi doirasida koʻplab tadqiqotlar amalga oshirilgan. Ilmiy adabiyotlarda koreys oilasi koʻpincha konfutsiylik qadriyatlari, patriarxal tuzilma va avlodlararo ierarxiya asosida tahlil qilinadi. Konfutsiychilik falsafasi, ayniqsa, ota-onaga hurmat, oila boshligʻining roli va avlodlararo aloqalarning muhimligi kabi asosiy tamoyillar koreys oilasining shakllanishida hal qiluvchi omil boʻlib xizmat qilgan[1, 34-b.]. Bu qadriyatlar oila ichidagi rollar va majburiyatlarni qatʼiy belgilab bergan boʻlib, oilaviy ierarxiyaning mustahkamlanishiga olib kelgan. Koreys oilasini oʻrganishda klassik sotsiologik nazariyalar, xususan, E. Dyurkgeym, M. Vebber va T. Parsons asarlari muhim metodologik asos boʻlib xizmat qilgan. E. Dyurkgeym oilani jamiyatning asosiy ijtimoiy instituti sifatida talqin qilib, uning ijtimoiy tartib va birdamlikni saqlashdagi ahamiyatini taʼkidlagan. M. Vebber esa anʼanaviy va ratsional harakatlar oʻrtasidagi farqni oila misolida koʻrsatgan. T. Parsonsning strukturaviy-funksional yondashuvi esa oilaning jamiyatdagi asosiy funksiyalarini — ijtimoiylashtirish, emotsional qoʻllab-quvvatlash va ijtimoiy nazoratni — ajratib koʻrsatgan[2, 78-b.]. Koreys oilasi tuzilmasining oʻziga xosligi, ayniqsa, patriarxal va patrilineal tizimda namoyon boʻladi. Bu tizimda oila boshligʻi sifatida erkak, koʻpincha otaning mavqei yuqori boʻlib, mulk va nasab otadan oʻgʻilga oʻtadi. Bu holat koreys oilasining turmush tarzida, gender rollarida va ijtimoiy munosabatlarda oʻz aksini topgan. Ilmiy adabiyotlarda, ayniqsa, XX asr

boshlaridan boshlab koreys oilasidagi gender rollari, ayollarning oiladagi o‘rni va ularning huquqlari masalasi alohida o‘rganila boshladi. Feminist olimlarning tadqiqotlarida koreys oilasidagi patriarxal struktura tanqid ostiga olingan, ayollarning ijtimoiy va iqtisodiy imkoniyatlarini kengaytirish zarurligi ta’kidlangan[3, 55-b.]. Ayniqsa, zamonaviy davrda iqtisodiy va demografik o‘zgarishlar, urbanizatsiya va ta’lim darajasining oshishi natijasida koreys oilasida gender rollarining qayta ko‘rib chiqilishi, an’anaviy va zamonaviy qadriyatlar o‘rtasidagi ziddiyat kuchaygani ilmiy tadqiqotlarda ko‘rsatib o‘tilgan. [1]

Koreys oilasining tarixiy rivoji va o‘zgarishlari, asosan, XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab ilmiy adabiyotlarda keng yoritila boshladi. Koreya Respublikasida 1950-yillardagi urushdan keyingi davrda jamiyatning tez sur’atlar bilan modernizatsiyalashuvi, sanoatlashtirish va urbanizatsiya jarayonlari oila institutining tubdan o‘zgarishiga olib keldi. Ilmiy manbalarda ko‘rsatilishicha, ushbu davrda yadro oilalar soni tez ortib, ko‘p avlodli oilalar qisqara boshladi[4, 102-b.]. Bu jarayon, bir tomondan, an’anaviy patriarxal oilaviy tuzilmaning zaiflashishiga, ikkinchi tomondan esa, yangi ijtimoiy muammolar — yoshlarning mustaqilligi, ajrashishlar sonining ortishi, tug‘ilish ko‘rsatkichining kamayishi kabi masalalarning paydo bo‘lishiga olib keldi. Koreys va xalqaro olimlarning tadqiqotlarida koreys oilasining zamonaviy transformatsiyasi, ijtimoiy va demografik o‘zgarishlar, gender tengligi va oilaviy qadriyatlarning erkinlashuvi jarayonlari keng tahlil qilinadi. Masalan, S. Moon, H. Cho, J. Kim kabi koreys olimlari oilaviy qadriyatlar va gender rollarining o‘zgarishini empirik tadqiqotlar asosida o‘rganganlar. Ularning ishlarida oilada ayollarning mavqei, mehnat bozorida ishtiroki va bola tarbiyasida ota-onalarning roli yangi yondashuvlar asosida ko‘rib chiqilgan. [2]

Ilmiy adabiyotlarda koreys oilasi o‘rganilayotgan asosiy sohalardan biri — avlodlararo munosabatlar va oiladagi ierarxiya masalasidir. An’anaviy koreys oilasida avlodlararo aloqalar va hurmat asosiy qadriyat sifatida e’tirof etiladi. Katta

avlod vakillarining so‘zi va qarori oila a‘zolari uchun majburiy hisoblangan. Bu holat, ayniqsa, to‘ylarda, oilaviy marosimlarda va bola tarbiyasida yaqqol ko‘zga tashlanadi. Ammo zamonaviy jamiyatda yoshlarning mustaqillikka intilishi, zamonaviy hayot tarzi va g‘arbiy qadriyatlarning kirib kelishi natijasida avlodlararo ierarxiya zaiflashmoqda. Ilmiy tadqiqotlarda, ayniqsa, yosh oilalarning yadro shaklga o‘tishi, ota-onadan alohida yashashga intilishi, avlodlararo masofaning oshishi va bu jarayonning ijtimoiy psixologik oqibatlari tahlil qilinadi. Ayrim olimlar bu holatni ijobiy baholab, yoshlarning mustaqil qaror qabul qilishi va shaxsiy rivojlanishi uchun imkoniyat deb biladilar. Boshqalar esa, an‘anaviy qadriyatlarning zaiflashishi, oilaviy birdamlik va ijtimoiy barqarorlikka salbiy ta‘sir ko‘rsatishini ta‘kidlaydilar[5, 89-b.]. [3]

Koreys oilasini o‘rganishda regional va milliy olimlarning hissasi alohida ahamiyatga ega. Koreyada oila masalalarini chuqur o‘rgangan olimlar orasida S. Moon, H. Cho, J. Kim, S. Park, Y. Lee kabi tadqiqotchilar bor. Ular koreys oilasining zamonaviy muammolari, gender rollari, avlodlararo munosabatlar, ajrashishlar va tug‘ilish ko‘rsatkichining pasayishi, oila va jamiyat o‘rtasidagi o‘zaro ta‘sir masalalarini keng qamrovda tahlil qilganlar. Xalqaro miqyosda esa, koreys oilasini o‘rganishda amerikalik va yevropalik olimlarning ham hissasi katta. Masalan, N. Abelmann, E. Kim, P. Kendall, J. Janelli kabi xorijiy tadqiqotchilar koreys oilasining madaniyati, an‘anaviy va zamonaviy qadriyatlari, gender va avlodlararo munosabatlar, migratsiya va diasporadagi oila institutining o‘ziga xos xususiyatlarini o‘rganib chiqqanlar. Bu tadqiqotlar, bir tomondan, koreys oilasining milliy o‘ziga xosligini, ikkinchi tomondan esa, globalizatsiya va transmilliy migratsiya sharoitida oila institutining moslashuvchanligini ko‘rsatadi.

Empirik tadqiqotlar koreys oilasi institutining zamonaviy muammolarini ochib beradi. So‘nggi yillarda olib borilgan sotsiologik va demografik tadqiqotlarda, koreys oilasida ajrashish darajasining oshishi, tug‘ilish ko‘rsatkichining pasayishi, yolg‘iz yashovchi va bolali bo‘lmagan oilalar sonining ko‘payishi, yoshlarning

turmush qurishga bo'lgan munosabati va gender rollarining o'zgarishi asosiy mavzulardan biri bo'lib kelmoqda. Masalan, H. Cho va J. Kim tadqiqotlarida koreys yoshlarining turmush qurishga bo'lgan motivatsiyasi, an'anaviy va zamonaviy qadriyatlar o'rtasidagi ziddiyat, ish va oila o'rtasidagi muvozanat muammolari empirik ma'lumotlar asosida tahlil qilinadi[6, 141-b.]. Shuningdek, oilaviy siyosat va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash choralari, bolalar bog'chalari, dekret ta'tili va ijtimoiy himoya tizimi ham koreys oilasi institutining barqarorligi uchun muhim omil sifatida ko'riladi. Empirik tadqiqotlarda oilaviy qadriyatlarning erkinlashuvi, gender tengligi va shaxsiy mustaqillikning oshishi natijasida an'anaviy oilaviy struktura va rollar o'zgarib borayotgani, bu esa jamiyatda yangi ijtimoiy muammolar — yolg'izlik, demografik inqiroz, keksalar muammosi kabi masalalarning paydo bo'lishiga olib kelayotgani ta'kidlanadi. [4]

Koreys oilasini o'rganishda ilmiy adabiyotlarda muhim bahs-munozaralar ham mavjud. Bir guruh olimlar an'anaviy patriarxal oilaviy tuzilmaning zaiflashishini ijobiy baholab, bu jarayonni gender tengligi va shaxsiy erkinlikning oshishi bilan bog'laydilar. Ularning fikricha, zamonaviy koreys oilasida ayollarning huquqlari kengayib, yoshlarning mustaqil hayotga intilishi, oilaviy qarorlarni birgalikda qabul qilish, shaxsiy ehtiyoj va qiziqishlarning ustuvorligi ortib bormoqda. Boshqa bir guruh olimlar esa, an'anaviy qadriyatlarning zaiflashishi, oilaviy birdamlik va ijtimoiy barqarorlikka salbiy ta'sir ko'rsatishini, yoshlar va keksalar o'rtasida avlodlararo uzilishlar kuchayishini ta'kidlaydilar. Ularning fikricha, demografik inqiroz, tug'ilish ko'rsatkichining pasayishi, ajrashishlar va yolg'iz yashovchi keksalar sonining ortishi jamiyat uchun jiddiy muammo bo'lib, davlat tomonidan maxsus oilaviy siyosat va ijtimoiy himoya tizimini kuchaytirish zarur. [5]

Ilmiy adabiyotlarda koreys oilasining zamonaviy o'zgarishlari va muammolarini chuqur tahlil qilish uchun ko'plab empirik metodlar, sotsiologik so'rovlar, statistik tahlillar, etnografik kuzatishlar va tarixiy hujjatlar asosida

tadqiqotlar olib borilmoqda. Bu tadqiqotlar, bir tomondan, koreys oilasining an'anaviy va zamonaviy xususiyatlarini aniqlash, ikkinchi tomondan esa, oilaviy siyosat va ijtimoiy institutlarni takomillashtirish uchun zarur ilmiy asos yaratmoqda. Xususan, yosh oilalarning turmush tarzidagi o'zgarishlar, bolalar tarbiyasi va gender rollarining qayta ko'rib chiqilishi, ayollarning mehnat bozorida ishtiroki, oilaviy qadriyatlarning erkinlashuvi va shaxsiy mustaqillikning oshishi zamonaviy koreys oilasining asosiy xususiyatlari sifatida ko'rsatilmoqda. Shu bilan birga, ilmiy adabiyotlarda koreys oilasini o'rganishda xalqaro tajriba va taqqoslashlar ham muhim o'rin tutadi. Koreya va boshqa Sharqiy Osiyo mamlakatlari (Yaponiya, Xitoy, Tayvan) oilaviy tizimlari o'rtasidagi farqlar, umumiylik va o'ziga xosliklar, demografik va ijtimoiy muammolar, davlat siyosati va oilaviy qadriyatlarning o'zgarishi tahlil qilinadi. Bu tadqiqotlar natijasida koreys oilasining zamonaviy rivojlanish tendensiyalari, muammolari va istiqbollari aniq ko'rsatib beriladi.

Yuqorida keltirilgan ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, koreys oilasini o'rganishda nazariy-konseptual yondashuvlar, tarixiy va zamonaviy tadqiqotlar, milliy va xalqaro olimlarning hissasi, empirik tadqiqotlar va amaliy tavsiyalar o'zaro uyg'unlikda namoyon bo'ladi. Koreys oilasi, bir tomondan, an'anaviy qadriyatlar va ijtimoiy institutlarning davomchisi sifatida, ikkinchi tomondan esa, zamonaviy ijtimoiy-madaniy o'zgarishlarga moslashuvchi moslashuvchan tizim sifatida talqin qilinadi. Ilmiy adabiyotlarda koreys oilasining zamonaviy muammolari, gender rollari, avlodlararo munosabatlar, oilaviy qadriyatlar va jamiyatdagi o'rni chuqur tahlil qilinib, kelajak tadqiqotlar uchun muhim istiqbollar ochib beriladi. [6]

Xulosa

Koreys oilasining ilmiy adabiyotlarda o'rganilishi ko'p qirrali va chuqur tahlil etilgan ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Mazkur maqolada ko'rsatilganidek, koreys oilasining tarixiy ildizlari, an'anaviy qadriyatlari va zamonaviy o'zgarishlari

sotsiologik, antropologik, demografik va psixologik yondashuvlar orqali keng o'rganilmoqda. Konfutsiychilik falsafasi va patriarxal tuzilmalar koreys oilasining shakllanishida muhim rol o'ynagan bo'lsa, zamonaviy davrda globalizatsiya, urbanizatsiya va iqtisodiy rivojlanish natijasida oilaviy struktura va qadriyatlar tubdan o'zgarib bormoqda. Ilmiy adabiyotlarda gender rollari, avlodlararo munosabatlar, yoshlarning mustaqillikka intilishi, ayollarning jamiyat va mehnat bozoridagi o'rni, ajrashishlar va tug'ilish ko'rsatkichining pasayishi kabi muammolar chuqur tahlil qilinmoqda. Empirik tadqiqotlar asosida koreys oilasining zamonaviy muammolari va istiqbollari aniqlanib, davlat siyosati va ijtimoiy institutlarni takomillashtirish uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqilmoqda. Koreys oilasi, bir tomondan, milliy madaniyat va an'anaviy qadriyatlarni saqlovchi institut sifatida, ikkinchi tomondan esa, zamonaviy jamiyatning dinamik o'zgarishlariga moslashuvchi tizim sifatida namoyon bo'lmoqda. Kelajak tadqiqotlar uchun koreys oilasining zamonaviy o'zgarishlari, gender tengligi, yoshlar va keksalar o'rtasidagi munosabatlar, oilaviy siyosat va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash choralari, shuningdek, globalizatsiya va transmilliy migratsiya sharoitida oila institutining moslashuvchanligi asosiy yo'nalishlardan biri bo'lib qoladi. Mazkur maqolada keltirilgan ilmiy adabiyotlar va tahlillar koreys oilasini o'rganishda nazariy va empirik asoslarni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Choi, S. H., & Kim, B. S. K. (2010). Korean Families: Continuity and Change. In J. J. Ponzetti (Ed.), *International Encyclopedia of Marriage and Family* (pp. 33-38). New York: Macmillan.
2. Parsons, T. (1955). *Family, Socialization and Interaction Process*. Glencoe: Free Press.
3. Moon, S. (2002). *Becoming Madam President: Gender, Politics, and the Korean Family*. Berkeley: University of California Press.

4. Janelli, R. L., & Yim, D. Y. (1993). *Making Capitalism: The Social and Cultural Construction of a South Korean Conglomerate*. Stanford: Stanford University Press.
5. Abelmann, N. (2003). *The Melodrama of Mobility: Women, Talk, and Class in Contemporary South Korea*. Honolulu: University of Hawai'i Press.
6. Cho, H., & Kim, J. (2018). Demographic changes and family policy in Korea. *Asian Social Work and Policy Review*, 12(2), 137-151.